

Talous- historian taitava tutkija

■ Dosentti Per Schybergson kuoli 20. helmikuuta Helsingissä äkilliseen sairauteen. Hän oli 73-vuotias ja syntynyt 27.8. 1933 Turussa. Hän teki elämäntyönsä Helsingin yliopiston ja Åbo Akademin talous- ja sosiaalhistorian dosenttina, pitkäaikaisena opettajana ja taloushistorian tutkijana.

Schybergsonin tutkimukset liittyivät lähinnä kolmeen aihepiiriin: Suomen teollisuuden ja sen edellytysten tutkimiseen, yrityshistoriaan ja viime vaiheessa ensimmäisen maailmansodan ajan taloushistoriaan.

Väitöskirjassaan ja siihen liittyvissä tutkimuksissaan Schybergson käsitteli Suomen teollisuutta 1810–60-luvulla. Hänen rakensi uuden, entistä täsmällisemmän kuvan Suomen 1800-luvun teollisuuden tuotannosta ja markkinoista. Hänen urauurtava kolmiosainen tutkimuksensa Suomen kulutustavara-teollisuudesta (*Hantverk och fabriker: 1–3: Finlands konsumtionsvaruindustri 1815–1870, 1973–1974*), joista ensimmäinen osa oli hänen väi-

Per Schybergson.

töskirjansa, ilmestyi 1970-luvun alussa. Hän tuotti käyttökelpoiset, yksityiskohtaiset aikasarjat Suomen teollisuuden tuotannosta ja työllisyydestä vuosille 1815–70 eli siis ajalle, jolta kattavat tilastot puuttuivat. Hän osoitti, että Suomen teollistumisessa oli jo 1840-luvulla vireä laajenemisen vaihe, jota aiempi tutkimus ei ollut havainnut.

Väitöskirjan ohessa syntyi artikkeleita muun muassa naisten ja lasten työssä teollisuudessa, joita on luonnehdittu uuden aallon uranuurtajiksi Suomessa. Samoja lähteitä käyttäen Schybergson julkaisi myös artikkeleita teollisuusyrittäjien taustoista, yritysmuodoista ja suuruusjakautumasta, jotka systematisoivat Suomen teollisuuden syntyä tärkeällä tavalla.

Väitöskirjatyönsä jälkeen Schybergson kirjoitti kaksi laajaa yrityshistoriaa Schauman- ja Ahlström-yhtiöistä. Molemmat teokset tutkivat Suomen teollistumisen historiaa suurten merkittävien perheyritysten kautta. Schybergson analysoi tutkimiansa yrityksiä, niiden toimintaa ja kehitystä systemaattisesti ja tieteellisiä menetelmiä käyttäen. Erityisesti hän tarkasteli johdon toimintaa ja yritysten organisaatiokehitystä laajemmasta näkökulmasta kuin tilaushistorioissa yleensä tehdään, kriittisesti ja osana laajempaa yhteiskunnallista ja taloudellista kehitystä.

Schaumanin historian erikoisuus on Suomessa uuden tuotteen, vanerin, valmistuksen ja käytön leviämisen historia. Ahlströmin historia pureutuu esimerkiksi Varkauden tehdasyhdyskunnan ja sen palvelujen kehittymiseen ja niiden toimintaedellytyksiin. Schybergson toi yrityshistorian kirjoittamiseen tieteellistä tarkkuutta unohtamatta silti loisteiliasta tyyliä ja yksityiskohtien rikkautta.

Eläkkeelle jäätyään hän jatkoi aktiivista tutkijatoimintaa, ja hänen tutkimuksensa koskivat ensimmäisen maailmansodan aikaa. Juuri ennen kuolemaansa hän sai valmiiksi jännittävän tutkimuksen liike-elä-

mästä ensimmäisen maailmansodan kuohuissa ja jälkitunnelmissä. ”Förvärv och fördärv. Finlands ekonomi i brytnings-skedet 1914–1924” (Schildts) julkaistiin postuumisti keväällä 2007, ja se kertoo maailmansodan loppuvaiheen epävakasta rahamarkkinoista neljän yrittäjän kokemusten kautta.

Yhdessä professori Sven-Erik Åströmin kanssa hän oli perustamassa talous- ja sosiaalhistorian laitosta Helsingin yliopistoon ja vakiinnuttamassa talous- ja sosiaalhistorian opetusta ja tutkimusta Suomeen 1960-luvun puolivälissä. Tätä varten he hakivat mallia Isosta-Britanniasta ja Ruotsista, joissa talous- ja sosiaalhistoria vakiinnutti asemansa yliopistollisena tieteenalana 1950- ja 1960-luvulla. Tämän kirjoittaja itsekin perustamisvaiheessa mukana olleena muistaa, miten niukoilla resursseilla silloin uuden laitoksen toiminta käynnistettiin. Tilat olivat Ritarikadulla entisessä maitotaloustieteen laitoksessa, nykyisen sisäministeriön rakennuksen paikalla. Huonekalut tulivat perintönä edeltävältä laitokselta ja yliopiston ullakolta sekä professorin kotoa, kirjoitusko- ne Schybergsonin kotoa. Merkittävän yrityshistoriallisen ja talous- ja sosiaalhistoriallisen käsikirjaston alku saatiin muiden kirjastojen kaksoiskappalevarastoja läpikäymällä.

Schybergsonilla oli aina erityisen kiinteät suhteet alan pohjoismaisiin tutkijoihin. Tämä avasi myös kansainvälisiä kontakteja hänen oppilailleen. 1990-luvulla Schybergson oli keskeisenä henkilönä ruotsalais-tanskalais-suomalaisessa tutkimusprojektissa, jossa tut-

kittiin talouksien konvergenssia Pohjoismaissa Finska Vetenskapssocietetetin julkaisussa ”Convergence? Industrialisation of Denmark, Finland and Sweden 1870–1940” (2001). Hän oli myös aloittamassa pohjoismaista yhteistyöopetusta ”Industriminnen”, johon liitettiin teoreettista opetusta ja käytännön teollisuushistoriaan tutustumista.

Schybergsonin oppilaat, monet väitöskirjan tekijät ja maisterintutkinnon suorittajat saivat häneltä kädestä pitäen opastusta kriittiseen tieteelliseen tutkimukseen, joka oli kuitenkin aina äärimmäisen kannustavaa ja innostavaa. Suomen Tiedeseuran englanninkielisen julkaisusarjan *Commentationes Scientiarum Socialium* pitkäaikaisena, huolellisena toimittajana hän varmistti väitöskirjojen ja muiden tutkimusten sisällön lisäksi julkaisujen muodollisen laadukkuuden.

Schybergson oli tutkijana tarkka, suorastaan pedantti, mutta työtoverina erittäin avulias ja muodoista piittaamaton, välitön, hauska ja innostava keskustelukumppani.

Riitta Hjerppe